

PAULE FREIRE'İN EZİLENLERİN PEDAGOJİSİ

Colin WAUGH*

GİRİŞ

“Eğitim” adı verilen akademik konuya hakim olanların, Poule Freire hakkında çok şey bilmedikleri görülüyor ve onlardan bazıları, öğrencilerinin Freire'in fikirlerini bilmelerini gerektiğini düşünüyor olabilir. Gerçekte Freire'in hiçbir uyarı olmamasına rağmen (veya Freire'e hiçbir, herhangi resmi bir bilgi ulaşmamasına rağmen) hem okulsuzluk, yetişkin okuryazarlık, hem de üçüncü dünya ülkelerindeki eğitim, İngiltere'nin bugünkü eğitimine yakın bir konumdadır. Doğrusu, teorik tartışma ve pratik ilişkiye dayanarak tüm dünyada (İngiltere dahil) Freire'in eğitim teorisi, tüm eğitim teorisyenlerinin toplam çalışmalarından çok daha önemlidir.

Aynı zamanda, İngiltere'deki solcu insanlar, Freire'i anlamazlıktan geldiler. Bunun temel nedeni muhtemelen onun Hıristiyan olmasıdır. Fakat onun yazıları her ne kadar görünüşte sadece eğitim ile ilgili olsa da, aslında doğrudan, bugün dünyanın herhangi bir yerinde etkili bir sol kanat hareketinin nasıl kurulacağı hakkındadır.

FREIRE'İN ARKAPLANI

Nijerya hariç Brezilya'da her hangi bir ülkeden daha fazla Afrika kökenli insan vardır. Bunların büyük bir bölümü haydutluk tarihinin ve bin yıllık dinsel hareketlerin olduğu bir yer olarak bilinen (“sertao” veya “backlands) yarısı çöl olan çok büyük şeker tarlalarının bulunduğu Kuzeydoğu'da bulunmaktadır.¹

Freire, 1921 yılında Brezilya'nın Kuzey Batısındaki Pernambuco Eyaletinin başkenti olan Recife'de doğdu. Bunalım döneminde yoksullukta etkilenen orta sınıf bir ailenin çocuğudur. Annesi koyu bir katolikti ve Freire bir Hıristiyan olarak yetişir. Recife (şimdiki Pernambuco Federal Üniversitesi) Üniversitesinden mezun oldu ve sonunda orada felsefe öğretim üyesi olarak göreve başladı. 1940'ların ortalarından itibaren kentin gecekondualarında yaşayan yoksul insanlara yardım etmek amacıyla Katolik Yardımlaşma Örgütlenme Hareketine katıldı. O tarihlerde (1950'ye doğru) kentin büyük bir kısmı gecekonduardan oluşuyordu.²

* This article first appeared in the Journal of the Association for Liberal Education, Spring 1990, a bi-monthly 24 page journal of NATFHE General Education. For further information apply to the editor: Colin Waugh, 221 Firth Park Road, Sheffield S5 6WW or email him at c.waugh@barnsley.ac.uk

Postscript: There will be an international congress on Paulo Freire in Ivora, Portugal in September 2000

Postscript: There will be an international congress on Paulo Freire in Ivora, Portugal in September 2000

<http://www.dpe.uevora.pt/eventos/congresso/pfreire.htm>

¹ The term 'millenarian' strictly speaking refers to religious movements based round the belief that Christ will shortly return and reign on earth for one thousand years, righting the wrongs of the oppressed. It is now used to refer also to equivalent movements outside Christianity.

For accounts of such movements, see Norman Cohn, *The Pursuit of the Millennium: Revolutionary Millenarians and Mystical Anarchists of the Middle Ages* (Paladin, 1970) passim, Eric Hobsbawm *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries* (Manchester University Press, 1971) pp57-107 and Peter Worsley, *The Trumpet Shall Sound: A Study of 'Cargo' Cults in Melanesia* (Paladin, 1970) pp229-264.

² Miguel Arreas, Brazil: *The People and the Power* (Penguin Books, 1972)

Freire bu yoksul insanların yaşam tarzlarını gözlemlerken, onlarda giderek daha çok kusur buldu. Friere, okuryazarlık öğretiminin gelişmede kilit rol oynayabileceğine inandı.

1962 yılında Recife'nin sosyalist Belediye Başkanı Miguel Arreas, Peranambuca Eyaletine vali seçildi. Hemen Freire'in sorumluluğunda olan ulusal yetişkin okuryazarlık çalışmaları ile tarım işçileri ve kentin fakir bölgelerini kapsayacak şekilde büyük çaplı bir okuryazarlık kampanyasına destek verildi. Fakat 1964 yılında askeri darbe oldu ve Freire, başka bir darbe oluncaya kadar 70 gün hapis yattı ve sonra Şili'ye giderek, Şili Üniversitesinde görev aldı. Burada okuryazarlık çalışmalarından UNESCO ile bağlantısı olan Şili Tarımsal Reform Kurulunda çalışmalarını sürdürdü. 1969-1970 yıllarında Harvard'a geçti ve sonra merkezi Cenova'da bulunan "Dünya Kiliseler Konseyi"nde çalıştı. Bu dönemde, Freire'in en önemli kitabı "Ezilenlerin Pedagojisi"³ yayımlandı. Brezilya gibi Portekiz sömürgeleri olan Gine-Bissau, Sao Tome ve Nikaragua'da Dünya Kiliseler Konseyi aracılığıyla okuryazarlık çalışmalarına devam etti.

Freire, Ezilenlerin Pedagojisi'ni yazdığı sırada, 1962-1964 yıllarında 5 yıl okuryazarlık kampanyasında düşündü. Ancak bu kampanya ona Katolik Hareketindeki deneyimini geliştirme fikrini deneme fırsatı verdi. Dolayısıyla bu kitap Friere'in olası kuramsal fikirlerinin en kuvvetlisidir.

FREİRE'İN OKURYAZARLIK YÖNTEMİ

Freire bu yöntemi, 1962-1964⁴ yıllarında aşağıdaki gibi ortaya koymuştur.

1. Yüksek orandaki okumaz yazmazlığın coğrafik alanları tespit edildi.
2. Her bir bölgede, politik yetkililer, kampanyanın uygun koşullarda yönetildiğinden emin olmaları için yakınlaştırıldı.
3. Her bölgede bir çalışma ekibi oluşturuldu.
4. Her bölgedeki halkın yaşamı ve sözcük dağarcığı araştırıldı. Ekip haftalar süren bir dönem yaşadı veya bazı aylarda yaşamı, mümkün olduğunca çok yönlü olarak gözlemledi. Onlar politik ve ekonomik görüş oluşturmak ve de o bölgelerde yaşayan insanların bu konulardaki profillerini çıkarmak için çalışma yaptılar.(Bazı bölge halkı bu aşamada ekibe katıldılar)
5. Bilgilerin toplandığı ve analiz edildiği bir dönem (tekrar haftalar süren) oldu. Yine yöre halkının ortaklaşa çalışması ile 12 önemli "tema" belirlendi. Örneğin konunun biri; "insan, çalışmaları ile maddenin doğasını dönüştürür".
6. Her bir konu için resim ile simgelenen iyi bilinen bir gerçek yaşam örnekleme içeren bir resim yapıldı. Bu resimler (bazen Freire tarafından 'kodlama' ve 'kodlanmış var oluşçu durumlar' olarak işaret edilirdi.) slayt biçiminde yapıldı.
7. Her bir slayt için resmin içinde bir şeye yönelik olarak tek bir sözcük tanımlandı.

Bazı sözcük gruplarından örnekler:

³ Paulo Freire, *Pedagogy of the Oppressed* (Penguin Books, 1972); all unattributed page references are to this book. NB the term 'man' is used throughout this book, which is translated by Myra Bergman Ramos, to mean 'human beings'.

⁴ This account is based on Paulo Freire, *Education: The Practice of Freedom* (Writers and Readers Publishing Cooperative, 1976) p~1-58 and Cynthia Brown, *Literacy in 30 hours* (Writers and Readers Publishing Cooperative, 1975) passim.

Rio De Janerio Eyaletinde Kullanılanlar:

Favela (yoksul mahalle), chuva (yağmur), arado (saban), terreno (toprak), comida (yiyecek), batuque (Afro-Brezilya dansı), poco (sağlıklı), bicicleta (bisiklet), trabalho (çalışmak), salario (maaş), profissao (meslek), governo (hükümet), manque (batakılık), engenho (şeker fabrikası), enxada (çapa), tijolo (tuğla), riqueza (servet)

Recife'in Cajueiro Seco Adlı Gecekonduunda Kullanılan Sözcükler:

Tijolo (tuğla), voto (oy), siri (yengeç), palha (saman), biscate (olmayacak iş), cinza(yakılan ölünün külü), doenca (hastalık), cahafariz (çeşme), maquina (dikiş makinası), emprego (istihdam), engenho (şeker fabrikası) mangue (batakılık), terra (toprak), enxada (çapa), classe (sınıf)

Tititi- Cabo Tarım Topluluğunda Kullanılan Sözcükler:

Tijolo (tuğla), voto (oy), rocado (yer elması tarlası) abacaxi (ananas), cacimba (kuyu), passa (kuru üzüm) feira (Pazar) milho (mısır unu), maniva (bir tür yer elması) planta (ekim), lombriga (bir tür yuvarlak solucan), engenho (şeker fabrikası), guia (görme özürlü rehberi), barraco (pazar yakınında küçük depo), charque (kuru et), cozinha sal (sofra tuzu).

Bir Deniz Kenarı Kenti Olan Maceio'da Kullanılan Sözcükler:

Tijolo (tuğla), voto (oy), casamento (zararlı otları temizleme), caroca (at arabası), peixe (balık), jangada (balıkçı kayığı), balance (balık terazisi), Brasil (Brezilya'nın başkenti) maquina (dikiş makinası), farinha (un), coco (Hindistan cevizi), fome (açlık), comida (gıda), sindicato (örgütlenmek), trabalho (iş), limpeza (temizlik)

8. Bir grup eğitici (gerçek öğretimi yapacak olanlar) bir araya getirildiler ve onlara; hem teknik (örneğin; slayt projektörü nasıl kullanılır) hem de genel yaklaşım konusunda (uygulama, örneğin; öğretmen merkezli öğretime karşı diyalog ihtiyacı) eğitim verildi.
9. Her biri, 25 ile 30 kişi okumayazma bilmeyen yetişkinler grubu, her hafta akşam bir saat görüşmek üzere 6-8 hafta boyunca toplanacaklar. (30 kadar grup, tek bir yerde, belirlenen her hangi bir akşam toplanabilir.)
10. Bir grubun ilk toplantısında eğitici, slaytlardan birini gösterebilir, seçilen slayttaki tek engel sözcük ile ilgili ki üç heceli olmak zorunda ve çift ünlü veya x gibi harfler içermemelidir.
11. İlk önce slayt sözcüksüz gösterilir ve içeriği tartışılır. Sonra slayt sözcük ile birlikte gösterilir ve sonunda o sözcük slayta ait olur.
12. Bu aşamada, ilgili sözcüğü içeren hece grubu gösterilerek, 'buluş kartı' denilen bir eğitim gereci tanıtılır, örneğin;

FAVELA

FA-FE-FI-FO-FU

VA-VE-VI-VO-VU

LA-LE-LI-LO-LU

veya;

TİJOLO

TA-TE-TI-TO-TU

JA-JE-JI-JO-JU

LA-LE-LI-LO-LU

Bu ilk önce satır satır yapılır. Başlangıçta inceleme kümesinin üyeleri, daha önce zaten görmüş oldukları sözcükten sadece heceyi tanıyacaklardır. (Örneğin; FA veya TI, VE veya JO vb.) Bununla birlikte onlar, tüm kartı hem yatay hem de dikey olarak okuyabilecekleri bir aşamaya gelirler ve kendi kendilerine sözcükleri önce sözlü ve sonra yazılı olarak oluşturmaya başlayabileceklerdir.

13. Köklü olarak benzeri işlem her bir tema ve ilgili sözcük aracılığıyla bir sonraki aşamaya aktarılır ve bu aktarma sonuçta materyal tanıtımı ile devam eder. Aynı zamanda gittikçe artan karmaşık tartışmalar bu sürece eşlik eder. Madde 7'de verilen ilk sözcük grubunun kullanımıyla ilgili Freire, tartışmanın olası kapsamının şu biçimde olabileceğini belirtti.

FAVELA (Gecekondu)

Temel gereksinim: barınak, yiyecek, giyecek, sağlık, eğitim.

CUHUVA (Yağmur)

Çevrenin insan yaşamına etkisi, geçim ekonomisinde iklim faktörü. Brezilya'daki bölgesel iklimsel dengesizlik.

ARADO (saban)

İnsan emeğinin değeri, insanlar ve teknikler, doğayı dönüştürme projesi, emek ve sermaye, tarımsal reform.

TERRENO (toprak)

Ekonomik egemenlik, tarla, sulama, doğal kaynaklar, doğal mirasın korunması.

COMIDA (Yiyecek)

Kötü beslenme, açlık (yerelden-ulusala), çocuk ahlakı ve çocuklarla ilgili hastalıklar.

BATUQUE (Afro-Brezilya dansı)

Qoçüler kültür, folklor, entelektüellik, kültürel yabancılaşma.

POCO (sağlıklı)

Sağlık ve endemik hastalık, sağlıkla ilgili eğitim, su ihtiyacı.

BİCICLETA (bisiklet)

Nakil problemleri, kütle nakli.

TRABALHO (çalışmak)

Gerçeği dönüştürme süreci, insanın çalışmasının değeri, elle yapılan/düşünsel/teknolojik çalışma, hünarlı iş, elle yapılan ve düşünsel emeğin ikili karşıtlığı.

SALARİO (maaş)

Ekonomik küre, kişinin ücret durumu.

- Ücretli ve ücretsiz emek
- Asgari ücret ve
- Ücretli faaliyet (yaşam maliyetindeki değişikliklere göre ücret ayarlaması).

PROFISSAO (meslek)

Sosyal küre, mesleki problem, sosyal sınıflar ve sosyal hareketlilik, sendikacılık, grev.

GOVERNO (hükümet)

Politik küre, politik güç(iktidar), insanların iktidar organizasyonundaki rolü, popüler katılım.

MANQUE (bataklık)

Bataklık arazilerin nüfusu, vesayetçilik, yardım, bu nüfusun obje durumundan özne yükselişi.

ENGENHO (şeker fabrikası)

Brezilya'nın ekonomik düzeni, tek kültürlülük, büyük arazi, tarımsal reform.

ENXADA (çapa)

tarımsal reform ve banka reformu, teknoloji ve reformlar.

TİJOLO (tuğla)

Kentsel reform-temel bakımlar, planlama, değişik reformlar arasındaki ilişki.

RİQUEZA (servet)

Brezilya ve evrensel boyut, zenginlik ve fakirliğin yüzleştirilmesi, zengin adam fakir adama karşı, zengin uluslar fakir uluslara karşı, egemen ve egemen olamayan uluslar, gelişmiş ve gelişmemiş uluslar, ulusal özgürleşme, uluslar arası ve dünya barışına etkin yardım.

Freire, her hangi bir geçerli eğitimin esasını oluşturmak zorunda olan, ilkeler halinde düzenlenen bu yöntemi dikkate alır. Bununla birlikte, Freire en azından Ezilenlerin Pedagojisi'ni yazdığı zaman, onun kapsamanın dar olduğunu düşünmüştür. Şu cümlemin altını çizerek: "Sadece devrimci bir toplum, eğitimi sistemli bir zaman aralıklarında yürütebilir.(Problem-soru ortaya atmak)"

Freire, şu soruyu ortaya atar:

Fakat, eğer özgürleştirici bir eğitimin politik güce gereksinimi varsa ve ezilenlerin bu gücü yoksa devrimden önceki ezilenlerin pedagojisi nasıl mümkün olabilir?

Cevabın bir kısmı, sistematik ve eğitim ve eğitim projesi arasındaki ayrımında yatar ve diğer kısmı ise (yukarıdaki okuryazarlık yöntemi bir örnektir) ezilenlerle birlikte, “ezilenleri örgütleme süreci”⁵ uygulanmalıdır. Yöntem, Freire’in özgürlük için kültürel eylem, dediği yola bir örnektir ki hem ezilenlerin, bir devrimin arzu edilir olmasının farkına varmalarına yardım eder ve hem de ezilenlere, eğer bir iş ile ilgili iseler, teknik donanım sağlar. Yöntem ister istemez devrimci bir yönetim tarafından kurulabilecek olan eğitim sürecinden daha dar kapsamlı olur. Yinede bu yöntem deneme yanılmanın sonucu oluşmaz. Aksine özenli bir eğitim teorisine geri bildirimden kaynaklandı. Bu teori, en azından iki ayrı dünya görüşü içerir: Bunlar; genellikle birbirine zıt olduğu düşünülen Hıristiyanlık ile Marksizm’dir. Ayrıca teori ortodoks olmayan gelenekleri de içerir.

HIRİSTİYANLIK

Freire’nin Hıristiyanlığı, az sayıda Hıristiyan yazarlardan, insanlara ait referanstan ve “tamamlanmamış varoluşlar” (bu sadece tanrının, meleklerin vs. aksine olabilir) gibi diğer yaşamlardan doğrudan Ezilenlerin Pedagojisi’nde görülebilir. Aslında eğer siz bu kitabı Freire’nin yaşamı üzerine hiçbir şey bilmeden okursanız, hiçbir süratle onun bir Hıristiyan olduğundan emin olamazsınız. Hıristiyan düşünürler Freire’nin bu yolunda, gereksinim duyulan silahlı mücadelede veya manevi gereksinimlerin üzerindeki fiziksel öncelikte ısrar etmezler. Bununla birlikte Hıristiyanlığın bir mezhebi onun fikrinin temelidir. Bu Hıristiyanlığın hangi mezhebidir?

Hıristiyanlık ilk yüzyılda Palestine(Filistin)’deki alt sınıf Yahudiler arasında başladı. Onlar rahipler gibi etkili olanlarla birlikte sosyal düzenin yakın bir zamanda değiştirileceğine inandılar, böylece fakirler zengin olacaklar ve iyi beslenecekler, aç gözlüler cezalandırılacaklar. Bu muhtemelen kuvvet kullanmak için hazırlandı. Sonraki yüzyılda onların düşünceleri, çoğu kentlerde olan hali vakti yerinde olmayan Yahudi topluluğu üyeleri tarafından Roma İmparatorluğu’na yayılır. Sonuç olarak, daha iyi bir durumda olan azınlık grupta Hıristiyan oldu. Roman halkı ve bunların Roman vatandaşı olanları resmi ideolojideki “putperest tanrılara” kamusal adakları önerme zorunluluğu ile kendi dini inançları arasında çelişki buldular. Bunları yapmaktan daha çok kendilerini dini inançlarından dolayı acı çekmeye adayanlar, resmi Hıristiyanlık liderliği olan Piskoposlarla çelişkiyi alevlendiren moral otoriteye ihtiyaç duydular. Sonuçta Piskoposlar hangi mutlak doğruların geçerli ve hangilerinin geçerli olmadığını açıklayan hukuk üzerine dayalı ve bürokratik merkezi hükümet kilisesi kurması üzerine olan savaşı kazandılar. Kısaca daha sonra, imparator Konstantin Hıristiyanlığın bu şeklini Roma İmparatorluğu’nun resmi dini yaptı.⁶

Bununla birlikte Hıristiyanlığın ilk zamanlardaki biçimi, özellikle Freire’in ezilenler olarak ifade ettiği tam sosyal tabaka olan topraktan mahrum edilen köylülerin 1000 yıllık döneme ait inanç şekli⁷ yeniden görülmeye devam etti. Tarihi olarak böyle inançlar, geniş bir alanda şekillenir; onlar silahlı kuvveti veya top yekun barışseverliği benimseyebilir; yararlı materyal talep edebilir veya fiziksel bütünlüğü önemsemeyebilir; sert hiyerarşilere sahip olabilir veya tamamen özgürlük taraftarı olabilirler. Bu sosyal hareketler ve Marksizm arasında eğer her hangi bir ilişki varsa bu ilişki nasıldır?

⁵ p31

⁶ Robin Lane Fox, *Pagans and Christians* (Penguin Books, 1986) pp265-335, 419-545 and 609-662, and Paul N. Siegel, *The Meek and the Militant: Religion and Power Across the World* (Zed Books Ltd. 1986) pp70-73

⁷ Frederick Engels, *The Peasant War in Germany* (Lawrence & Wishart, 1969) pp53-62 The most well known account of a millenarian movement in the Northeast of Brazil is Euclides Da Cunha, *Rebellion in the Backlands*.

Cevap en basit şekliyle entelektüeller, Marksizm'in gelişmesinde önemli bir rol oynadılar, ancak az bir istisna dışında, 1000 yıllık inançlar, zar zor okuyabilen ve yazabilen insanlar tarafından geliştirildi. Ve sonuçta, bilim ve tarih Marksizm'in tüm formlarının merkezidir ve millenarianismin (1000 yıllık barış ve selamet devresinde inan biçimi) dışındadır. Marksizm'in belirli formları, belirli partiler vs millenarian (kıyametten önce barış ve selametın egemen olacağı bin yıllık devrin geleceğine inanan topluluk) arasında veya Marksist doktrinler ve millenarian doktrinleri arasında hangi paralellik olursa olsun buradaki köklü nitel farklılığı anlamının yolu yoktur.

Freire, Katolik Hareketi reddederken ve bu yaklaşımın yerine ezilenlerin değerlerine yönelirken üçüncü yüzyılda egemen olan millenarisme yöneldiğine inanıyorum. Freire, Marksizm'e de inandı. Bununla beraber, bu her ne kadar doğru ise de Marksizm'in farklı bakış açılarının olduğunun gösterilebileceğini ve özellikle entelektüellerin bunu bildikleri halde Freire'in Hıristiyanlığından dolayı onun Marksist yönünü anlamakta zorlandıklarını düşünüyorum.

Freire'nin markisiz anlayışını aslında, Küba Devrimi'nden ve özellikle Che Guevara'nın Küba Devrimci Savaş hatıralarından aldığı görülüyor.⁸ Bu anlayış, izole edilmiş köylü gruplar tarafından ara sıra ihanete uğrayan ve yara alan, hemen hemen yalnızca dağlarda operasyon yapan küçük bir gerilla grubunun günlük yaşamıyla ilgilidir. Freire, bütün modellerin üzerinde olan bir Guevara'dan esinlenerek devrimci liderliğin ne olduğunu şekillendirir. Diğer bir deyişle lider, az gelişmişlik gerekçesiyle kaderlerini birleştirebilecek ahlaki kararları veren burjuvazinin bir üyesidir.⁹

⁸ Che Guevara, *Reminiscences of the Cuban Revolutionary War* (Penguin Books, 1970)

⁹ p103